

1. Wstęp

W połowie 2024 r. podatnicy będą musieli zmierzyć się z rewolucją w zakresie fakturowania. Zgodnie z uchwaloną nowelizacją ustawy z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (dalej: ustawa o VAT)¹ wszystkie faktury dla podmiotów gospodarczych (B2B) będą wystawiane i odbierane w formie elektronicznej w określonej strukturze XSD za pośrednictwem Krajowego Systemu e-Faktur (KSeF). Choć KSeF funkcjonuje w formule fakultatywnej już od 1 stycznia 2022 r., to mimo wprowadzonych zachęt niewiele firm zdecydowało się dotychczas na korzystanie z systemu dobrowolnie.

Wraz z wprowadzeniem obowiązkowego KSeF obecne „zwykłe” faktury elektroniczne i papierowe w relacjach z podatnikami zostaną zastąpione fakturami ustrukturyzowanymi wystawianymi i odbieranymi w centralnym systemie KSeF. Co istotne, również faktury dla kontrahentów zagranicznych będą wystawiane w KSeF, np. z tytułu WDT, eksportu towarów czy eksportu usług, a jedynie ich dostarczenie nastąpi w inny sposób, np. poprzez wysyłkę e-mailem wizualizacji e-faktury w postaci pliku PDF. Wyłączone z KSeF będą jedynie faktury dla konsumentów (B2C) oraz faktury wystawiane przez podmioty zagraniczne, które nie posiadają w Polsce stałego miejsca prowadzenia działalności gospodarczej. Podatnicy zwolnieni podmiotowo z VAT (o obrotach nieprzekraczających 200 000 zł) oraz podatnicy wykonujący wyłącznie czynności zwolnione z VAT będą objęci obowiązkowym fakturoowaniem ustrukturyzowanym pół roku później, tj. od 1 stycznia 2025 r. Półroczny okres przejściowy został przewidziany również dla faktur wystawianych przy użyciu kas fiskalnych, a także dla paragonów z NIP nabywcy o wartości do 450 zł uznawanych za faktury uproszczone.

WAŻNE!

Obowiązek e-fakturowania co do zasady wejdzie w życie 1 lipca 2024 r. Dla małych i średnich przedsiębiorców zwolnionych z VAT korzystanie z KSeF będzie obowiązkowe od 1 stycznia 2025 r.

Warto podkreślić, że dostosowanie firmy do wystawiania i odbioru faktur w KSeF to duże wyzwanie, wymagające nie tylko wdrożenia modyfikacji w systemach IT, ale również wprowadzenia odpowiednich zmian w procesach biznesowych w zakresie wystawiania, odbioru, obiegu faktur, a także w umowach i regulaminach. Wiele dotychczasowych procesów będzie wymagało zmiany.

Tabela 1. Przykłady praktycznych problemów związanych z wdrożeniem KSeF

Lp.	Praktyczne problemy związane z wdrożeniem KSeF
1.	Brak możliwości przesyłania załączników wraz z fakturą w KSeF, co wymagać będzie wdrożenia innego sposobu przesyłania załączników
2.	Konieczność wprowadzenia odrębnych procesów fakturowania dla firm (faktury wystawiane w KSeF) i konsumentów (faktury poza KSeF)
3.	Rozliczanie wydatków pracowniczych, gdzie faktura zostanie dostarczona do firmy w KSeF, a pracownik powinien przedstawić inny dowód zakupu
4.	Konieczność wprowadzenia procedur w razie awarii KSeF bądź awarii po stronie podatnika
5.	Specyficzne zdefiniowanie w przepisach momentu wystawienia i otrzymania faktury ustrukturyzowanej

Przy okazji wprowadzania zmian pod kątem dostosowania firmy do KSeF warto wykorzystać ten projekt w celu uproszczenia i ustandaryzowania pewnych procesów w firmie, korzystając z ujednoliconego formatu faktur.

Dużej uwagi wymaga też samo zmapowanie danych źródłowych z systemu do odpowiednich pól schemy FA(2). Jest to o tyle istotne, że KSeF będzie weryfikował poprawność semantyczną e-faktury, tj. jej techniczną zgodność ze schemą XML. W razie błędu system odrzuci fakturę, co oznacza, że nie zostanie ona wystawiona. Co więcej,

¹ Ustawa z 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług – t.j. Dz.U. z 2023 r. poz. 1570.

w przypadku tzw. wysyłki wsadowej faktur (w paczkach), w razie błędu choćby w jednej fakturze, system odrzuci całą paczkę, a ponadto nie zostanie przekazana informacja zwrotna wskazująca błąd, który należy poprawić.

Głównym celem wprowadzenia obowiązkowego KSeF dla wszystkich podatników jest uszczelnianie systemu podatkowego i walka z oszustwami podatkowymi. Z pewnością KSeF stanie się dużą bazą danych, którymi będą dysponować organy administracji publicznej i w sposób zautomatyzowany będą mogły dokonywać weryfikacji rozliczeń podatkowych firm, np. weryfikacji faktur z danymi w JPK_V7. Docelowo taka dostępność danych dla organów powinna również zmniejszyć liczbę kontroli podatkowych, które powinny być skoncentrowane na obszarach szczególnie wrażliwych na oszustwa i nadużycia, czy nawet czynności sprawdzających, w ramach których obecnie organy proszą o przestanie konkretnych faktur. Ministerstwo Finansów (dalej także: MF) zapowiada, że w przyszłości na podstawie wystawionych i otrzymanych w KSeF faktur będzie przygotowywana wstępna deklaracja VAT, która po pewnych modyfikacjach przez podatnika stawałaby się deklaracją ostateczną, bez konieczności przesyłania ewidencji w formie JPK. Takie rozwiązanie z pewnością ułatwiłoby przygotowywanie rozliczeń podatkowych firm, jednak wymagałoby wprowadzenia wielu uproszczeń w zasadach rozliczania VAT, chociażby w zakresie obowiązku podatkowego czy zasad odliczania VAT naliczonego.

Ministerstwo Finansów zapowiada również, że w związku z wprowadzeniem faktur w formie ustrukturyzowanej zostanie też zmodyfikowany JPK_VAT. Szczegóły w tym zakresie powinny zostać podane jeszcze w 2023 r. Jak wiadomo, sam proces wdrożenia faktur ustrukturyzowanych jest istotnym obciążeniem dla firm pod względem czasowym i kosztowym, więc konieczność wprowadzenia w tym samym czasie zmian w systemach w celu dostosowania do nowej schemy JPK_VAT byłaby z pewnością dużym problemem.

Oprócz samej obsługi faktur ustrukturyzowanych trzeba też pamiętać o innych obowiązkach nakładanych na podatników przy tej okazji, które zdaniem Ministerstwa Finansów również mają na celu ułatwienie organom weryfikacji wypełniania obowiązków podatkowych. Takim obowiązkiem będzie konieczność podawania numeru KSeF lub identyfikatora zbiorczego przy dokonywaniu płatności za fakturę ustrukturyzowaną w formie przelewu bankowego. Wprawdzie wejście on w życie z półrocznym opóźnieniem, niemniej wymaga wcześniejszego przygotowania systemów, zwłaszcza że już od 1 lipca 2024 r. będzie dotyczył płatności podlegających obowiązkowemu mechanizmowi podzielonej płatności. Wprowadzenie tego wymogu jest dyskusyjne w kontekście unijnej zasady proporcjonalności, która zabrania nakładania na podatników obowiązków nieproporcjonalnych (nadmiernych) w stosunku do celu, któremu mają służyć.

W niniejszej publikacji przedstawione zostały szczegółowe założenia dotyczące funkcjonowania KSeF, a także praktyczne aspekty związane z procesem przygotowania do stosowania faktur ustrukturyzowanych w firmie.

W publikacji sygnalizujemy również planowane zmiany, które w perspektywie najbliższych kilku lat czekają polskich podatników w zakresie fakturowania, w związku z nowelizacją przepisów unijnych. Jednym z obszarów objętych pakietem ViDA jest wprowadzenie obowiązkowego fakturowania elektronicznego w jednolitym formacie we wszystkich państwach członkowskich UE, a także elektronicznego raportowania w czasie niemal rzeczywistym. Obowiązek ten początkowo ma dotyczyć wyłącznie transakcji wewnątrzspółnotowych.

2. Założenia Krajowego Systemu e-Faktur

Od początku 2022 r., wraz z wejściem w życie ustawy z 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw², Polska dołączyła do grona państw europejskich, które wprowadziły centralny system służący do elektronicznego fakturowania i ustrukturyzowany format e-faktury. Wcześniej podobny system oparty na fakturowaniu w czasie rzeczywistym (ang. Real time invoicing) zaimplementowany został we Włoszech, Hiszpanii i Portugalii. Prace nad wdrożeniem w niedługim czasie podobnych rozwiązań trwają m.in. we Francji, w Niemczech, Rumunii, Bułgarii i Belgii.

W okresie przejściowym, tj. od 1 stycznia 2022 r. do 30 czerwca 2024 r., wystawianie faktur przez Krajowy System e-Faktur jest dobrowolne. Do korzystania z fakultatywnej wersji systemu zachęcać ma możliwość skorzystania

² Ustawa z 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw – Dz.U. z 2021 r. poz. 2076.

ze skróconego zwrotu VAT czy uproszczone zasady ujmowania faktur korygujących. Jednak jeszcze przed wprowadzeniem fakultatywnego systemu Polska wystąpiła do unijnych organów o umożliwienie wprowadzenia obowiązkowego fakturowania elektronicznego z użyciem KSeF. W następstwie tego 17 czerwca 2022 r. Rada UE przyjęła decyzję wykonawczą 2022/1003 (dalej: decyzja derogacyjna)³ upoważniającą Polskę do wdrożenia obowiązkowego systemu fakturowania elektronicznego. Zgoda została udzielona na 3 lata – od 1 stycznia 2023 r. do 31 grudnia 2026 r.

WAŻNE!

Stosowanie KSeF jest dobrowolne w okresie przejściowym, tj. od 1 stycznia 2022 r. do 30 czerwca 2024 r.

2.1. Cechy systemu

KSeF stanowi w istocie **centralny system informatyczny, w ramach którego podatnicy będą zobowiązani do wystawiania faktur w jednolitej, powszechnie obowiązującej strukturze, zawierającej dane określone w ustawie o VAT, ale także inne informacje niezbędne z uwagi na biznesowe ustalenia między stronami transakcji, tj. faktur ustrukturyzowanych.**

Faktury wystawiane za pośrednictwem KSeF mają format XML, ale istnieje również możliwość ich wizualizacji w formacie PDF i HTML. Po wystawieniu faktury nabywca może ją odebrać bezpośrednio z systemu w czasie rzeczywistym, czyli w momencie uznania jej za prawidłowo wystawioną oraz przydzielenia jej numeru KSeF. Przy założeniu sprawnego działania systemu pozwoli to na usprawnienie przepływu faktur pomiędzy kontrahentami zobowiązanymi do korzystania z systemu, ponieważ co do zasady zostanie zniesiony obowiązek dostarczania dokumentów w innej formie – papierowej lub elektronicznej.

Podstawowe funkcje KSeF zostały wymienione w art. 106nd ust. 2 ustawy o VAT, który już obecnie obowiązuje w związku z funkcjonowaniem systemu w formule dobrowolnej, jednak zostanie nieco zmodyfikowany, aby uwzględnić nowe aspekty systemu wprowadzane wraz z powszechnym obowiązkiem jego stosowania.

Zgodnie z powyżej wskazaną regulacją głównym zadaniem systemu jest obrót nowym typem faktury, której definicję zawarto w słowniku pojęć w art. 2 pkt 32a ustawy o VAT. Choć obrót pozostałymi rodzajami faktur w 2023 r. nadal jest możliwy, to nie odbywa się on z wykorzystaniem KSeF. Należy się przygotować na to, że od połowy 2024 r. w związku z wprowadzeniem obowiązkowego KSeF obrót ten będzie znacząco ograniczony i zarezerwowany dla szczególnych przypadków.

Do momentu wprowadzenia powszechnego obowiązku stosowania KSeF wystawca faktury potrzebuje zgody nabywcy na otrzymywanie faktur ustrukturyzowanych w KSeF. Sama zgoda nabywcy nie jest udzielana w systemie, lecz może być udzielona w dowolnej formie, analogicznie do wyrażenia zgody na wysyłanie „zwykłych” faktur elektronicznych. Szerzej na ten temat w pkt 4.3. **Zgoda odbiorcy na fakturę ustrukturyzowaną.**

Z oczywistych przyczyn wśród zmian do ustawy o VAT związanych z wprowadzeniem obowiązkowego KSeF znalazło się usunięcie wymogu uzyskania akceptacji odbiorcy faktury na jej otrzymanie w KSeF. Co do zasady bowiem wszyscy polscy podatnicy będą otrzymywać faktury w tym systemie (poza podmiotami zagranicznymi zarejestrowanymi dla celów VAT w Polsce, nieposiadającymi w Polsce stałego miejsca prowadzenia działalności gospodarczej).

WAŻNE!

Wraz z wejściem obowiązkowego KSeF zgoda kontrahenta na otrzymywanie faktur w tym systemie nie będzie wymagana.

³ Decyzja wykonawcza Rady (UE) 2022/1003 z 17 czerwca 2022 r. upoważniająca Rzeczpospolitą Polskę do stosowania szczególnego środka stanowiącego odstępstwo od art. 218 i 232 dyrektywy 2006/112/WE w sprawie wspólnego systemu podatku od wartości dodanej, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022D1003&from=PL>.

Sam dostęp do systemu podlega ograniczeniom. Jest to konieczne w celu zapewnienia bezpieczeństwa tego rodzaju bazy danych. W konsekwencji z systemu można korzystać jedynie poprzez wcześniejsze uwierzytelnienie i autoryzację podmiotu odpowiedzialnego za wystawienie lub odbiór faktur. Można tego dokonać drogą elektroniczną (poprzez API, aplikację e-mikrofirma lub Aplikację Podatnika KSeF) albo papierowo (poprzez złożenie za wiadomienia ZAW_FA).

Tabela 2. Podstawowe funkcje KSeF

Lp.	Do podstawowych funkcji systemu należy:
1.	Wystawianie faktur przez sprzedawców
2.	Odbiór faktur przez nabywców
3.	Kontrola transakcji przez organy administracji skarbowej w czasie rzeczywistym
4.	Nadawanie i odbieranie uprawnień oraz autoryzacja w systemie

Nowy system zapewnia także autentyczność pochodzenia, integralność treści i czytelność faktur oraz ich bezpieczeństwo (faktury są przechowywane w systemie przez 10 lat). Jednak nie da się ukryć, że poza umożliwieniem podatnikom bezpiecznego obrotu dokumentami celem KSeF jest także uszczelnienie systemu podatkowego i usprawnienie kontroli organów, które mają za jego pośrednictwem dostęp do wystawianych faktur w czasie rzeczywistym.

2.2. Zakres obowiązkowego stosowania systemu

W początkowym etapie funkcjonowania KSeF i faktur ustrukturyzowanych stosowanie nowego rozwiązania nie jest obowiązkowe. Niemniej, zgodnie z treścią znowelizowanej ustawy o VAT, od 1 lipca 2024 r. z systemu będą musieli korzystać zasadniczo wszyscy podatnicy. Choć decyzja derogacyjna Rady UE przewiduje, że Polska może stosować odstępstwo od zasad Dyrektywy jedynie w stosunku do podatników posiadających na terytorium Polski siedzibę, jednak treść ustawy z 16 czerwca 2023 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (dalej: ustawa o KSeF)⁴ wskazuje, że obowiązek wystawiania faktur z użyciem KSeF ma dotyczyć również podmiotów posiadających w Polsce stałe miejsce prowadzenia działalności.

PRZYKŁAD 1

Firma ABC z siedzibą w Niemczech posiada w Polsce stałe miejsce prowadzenia działalności w postaci oddziału i jest zarejestrowana w Polsce dla potrzeb podatku VAT. Oddział zajmuje się dystrybucją i naprawą akcesoriów samochodowych.

W początkowym, dobrowolnym etapie funkcjonowania KSeF firma ABC może wystawiać faktury w tradycyjny sposób, bez korzystania z systemu KSeF. Jednak od 1 lipca 2024 r., mimo że główna siedziba firmy znajduje się poza Polską, firma ABC będzie musiała korzystać z systemu KSeF do wystawiania faktur, choć jedynie za usługi świadczone w Polsce oraz sprzedaż towarów, w zakresie, w jakim polski oddział uczestniczy w tych czynnościach.

WAŻNE!

Obowiązek wystawiania faktur z użyciem KSeF będzie dotyczyć również podmiotów zagranicznych posiadających w Polsce stałe miejsce prowadzenia działalności.

Wskazując na zakres podmiotowy obowiązkowego KSeF należy zatem podkreślić, że przyjęto tu **zasadę powszechności stosowania faktur ustrukturyzowanych**. Została ona wyrażona w nowym art. 106ga ust. 1 ustawy o VAT, zgodnie z którym:

⁴ Ustawa z 16 czerwca 2023 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw – Dz.U. z 2023 r. poz. 1598.